

Af Roger Buch Jensen og Niels Ejersbo, Institut for Statskundskab

Når medier vurderes af den enkelte borger, af centrale politiske aktører som politikere og embedsmænd, af medieforskere eller nogle gange af medierne selv går to konklusioner igen. For det første en påpegning af mediernes stigende magt. For det andet en kritik af medierne, som hævder, at den stigende magt er problematisk, fordi medierne er for populistiske, for overfladiske, for dominerende, for orienterede imod enkeltsager i modsætning til helheden osv. Påstandene om mediernes magt høres i Danmark såvel som i alle moderne samfund, men er ikke af ny dato. I hvert fald så tidligt som i slutningen af 1800-tallet og begyndelsen af 1900-tallet var der kritiske røster om mediernes rolle (Buch Jensen og Frandsen, 1997: 154-155).

I lyset af den store enighed om mediernes problematiske magt, er medieforskningen i Danmark for-

bavsende begrænset og inden for statskundskaben stort set indskrænket til analyser af mediernes betydning for valgkampe og tilmed indsnævret til nationale valgkampe (Siune, 1986; Siune, 1992; Bille, Nielsen og Sauerberg, 1992). Medierne og den politiske hverdag er ikke studeret systematisk, hvilket er uheldigt, da den konkrete politik ikke kun formes ved valgene, men derimod i den politiske hverdag.

Et kort overblik over mediernes udvikling

Medierne er markant forandret siden starten af 1800-tallet. Et udviklingsforløb, der kan beskrives med fem faser, og hvor forandringen er sket i forhold til a) teknologi, der har påvirket antal og typer af medier og b) indhold, hvor den fremherskende journalistik har forandret sig, jfr. tabel 1.

Tabel 1. Oversigt over fem faser i mediernes udvikling

	Tidsperiode	Typer af medier	Antal medier	Type af journalistik
Fase 1 Mediernes barndom	-1890	- aviser	- stigende	- refererende, samfundsbevarende, underlagt censur
Fase 2 Den partipolitiske presse	1890-1950 (fra 1925)	- aviser - radio	- stigende - „DR”	- partipolitisk - refererende/omnibus
Fase 3 Nationale mediers dominans	1950-1970 (fra 1951)	- aviser - radio - TV	- faldende - én: DR - én: DR	- partipolitisk senere omnibus - refererende/omnibus - refererende/omnibus
Fase 4 Den kritiske journalistik	1970-1985	- aviser - radio - TV	- faldende - én: DR - én: DR	- omnibus - kritisk - kritisk
Fase 5 Medieeksplosionen	1985-	- aviser - radio - TV	- få - mange - mange	- omnibus - kritisk - kritisk

Fra mediernes barndom opstod det klassiske fire-bladssystem, som på grund af den teknologiske udvikling brød sammen og endte i en monopol-situation, hvor de „overlevende“ lokale/regionale aviser havde monopol i deres dækningsområder, og Danmarks Radio havde monopol på radio og TV. Det eneste felt, hvor konkurrencen blev fastholdt, var mellem de cirka 10 landsdækkende aviser. Konkurrencen var altså primært mellem medietyperne og ikke inden for de enkelte typer. Fra midten af 1980'erne vendte udviklingen gennem en eksplosion af nye elektroniske medier med flere nationale TV stationer, lokalradioer, international TV osv. Ved siden af den teknologiske udvikling var den indholdsmæssige udvikling fra partipolitisk journalistik, over refererende-omnibus journalistik, til kritisk journalistik.

Den forskellige mediedækning

Medieudviklingen har ført til yderst forskellige mediemæssige situationer for staten, amterne og kommunerne. Staten, ministerierne og Folketinget udsættes for en intens dækning fra de landsdækkende elektroniske medier og aviser samt fra de regionale og lokale medier, når sager af regional/lokal betydning er på dagsordenen. Borgerne har gennem de seneste årtier entydigt udpeget TV, som den vigtigste informationskilde, og aviser som kilde nummer to, når der er folketingsvalg (eksempelvis Siune, 1992: 149). Også mellem valgene må TV og aviser formodes at være de vigtigste informations- og holdningskilder om landspolitik for borgerne.

Amterne udsættes ligeledes for en intens dækning, primært fra de regionale medier: regionalradioen, TV2's regionale stationer og de regionale aviser samt de lokale medier, når lokale spørgsmål behandles i amterne. Også de landsdækkende medier dækker regelmæssigt amterne, typisk i forhold til sygehuspolitikken. Amtslige politikere og embedsmænd udpeger i enighed regionalradioen, som det medie, der mest intenst dækker amtspolitik, fulgt af regionale aviser og TV2's regionale stationer (Buch Jensen, Ejersbo og Hermansen, 1998: 16; Ejersbo, Buch Jensen og Hansen, 1998: 33).

Ser man bredt på borgernes kilder til information om amterne og amtspolitik, viser en Gallup-undersøgelse, som blev gennemført omkring årsskiftet 1998-99, at TV2's regionale stationer og lokale aviser nævnes af henholdsvis 65 og 60 procent af borgerne, mens landsdækkende TV med 46 procent overgår regionale aviser (40 pct.) og regionalradio (29 pct.). Når der spørges til borgernes vigtigste kilde er ræk-

kefølgen den samme, dog overgås regionalradio af landsdækkende aviser. Amtspolitikere er formentlig bevidste om forskellen mellem medierne med mest dækning, og medierne som borgerne foretrækker, da de meget klart foretrækker omtale i TV2's regionale stationer, hvis de frit kunne vælge medie til lancering af et politisk forslag (Buch Jensen, Ejersbo og Hermansen, 1998: 16).

Kommunerne er karakteriseret ved en ringe mediedækning, hvor de mange små kommuner kun kan forvente en begrænset men jævnlig dækning af de regionale aviser (samt eventuelle lokalradioer, der dog sjældent har egentlig journalistisk bemanning), og lejlighedsvis dækning af regionalradioen og TV2's regionale stationer. Undtagelsen herfra er de største kommuner, som er hjemsted for de regionale medier, og som derfor får en mere intens dækning, der kan overgå dækningen af amterne. Borgerne bruger især aviser og distriktsblade som informationskilder i forhold til kommunalvalg (Buch Jensen og Frandsen, 1997: 160) og dette gælder formentlig også i forhold den kommunale hverdag.

Den ens journalistik

Hvor der er store forskelle i mediedækningen mellem stat, amter og kommuner, er der til gengæld lighed i de dynamikker, som gælder for samspillet mellem medier og politikere. For alle niveauer gælder, at enkeltsager spiller en meget væsentlig rolle for politikernes muligheder for synlighed i medierne engagement i enkeltsager giver mediedækning.

I diskussionen af moderne ministres arbejdsvilkår konkluderer Bjerregaard m.fl., at fokus rettes „mod enkeltsager og personer, fordi mediernes interesse for overordnede, langsigtede spørgsmål er yderst beskeden sammenlignet med konkrete sager, helst om noget der er gået skævt, om personer og om letforståelige konflikter.“ (Bjerregaard m.fl., 1994).

På samme måde vurderer 91% af amtsrådsmedlemmerne, at enkeltsager giver den bedste mulighed for at markere sig i massemedierne i modsætning til det at fremkomme med visioner og overordnede målsætninger (Buch Jensen, Ejersbo og Hermansen 1998: 17) og opfattelsen deles af de amtslige embedsmænd (Ejersbo, Buch Jensen og Hansen, 1998: 33). På kommunalt niveau tegner kommunalpolitikere fuldstændigt samme billede (Anderson, Berg & Mouritzen, 1996: 31).

Dette kendetegn ved mediernes dækning af politikken har ikke alene betydning for det konkrete samspil mellem medier og medlemmerne af de valgte politiske organer. Det har også konsekvenser

for den måde, hvorpå der drives politik. Vanskelighederne ved at få en „rigtig“ politisk debat med fokus på de principielle diskussioner, langsigtede mål og visioner, der efterlyses i såvel folketinget som i amtsråd og kommunalbestyrelser, kan også forstås i denne sammenhæng.

Enkeltsagernes dominans er ikke eneste kritikpunkt, eksempelvis mener to tredjedele af politikerne i amter (Buch Jensen, Ejersbo og Hermansen, 1998: 17) og 55 procent i kommunerne (Anderson, Berg og Mouritzen, 1996: 31), at medierne favoriserer bestemte partiers standpunkter.

Den oplevede skævhed i mediedækningen til fordel for enkeltsager og bestemte partier, kunne umiddelbart lede til den konklusion, at der er tale om et problematisk forhold mellem medier og den offentlige sektor, herunder ikke mindst politikerne. Det er dog muligt at nuancere denne opfattelse betydeligt ved at se nærmere på forholdene i amterne. Blandt amtsrådsmedlemmerne er 57 procent helt eller delvis enig i, at mediernes dækning af amtspolitikken er objektiv og/eller refererende, hvilket kan tolkes som en rimelig tilfredshed med mediernes håndtering af amtspolitikken (Buch Jensen, Ejersbo og Hermansen, 1998: 18). Denne tilfredshed kommer også til udtryk i en række intensive interview med samtlige amtsborgmestre og amtsdirektører, som er gennemført inden for forskningsprojektet „Lederskab, demokrati og politik i danske amter“ (se Buch Jensen og Ejersbo, 1997). I interviewene genfindes ganske vist nogle af de kritiske holdninger og konkrete eksempler på, hvordan medierne virker dagsordensfastsættende, ensidigt fokuserer på enkeltsager og giver historier en dækning, der ikke stemmer overens med de faktiske forhold. Men der bliver også udtrykt en mere generel og grundlæggende tilfredshed med mediedækningen og mediernes interesse for amtspolitikken. En tilfredshed som af interviewpersonerne selv tillægges større betydning end de konkrete kritiske eksempler.

Konkret utilfredshed men generel tilfredshed, synes at være en dækkende konklusion for amternes top-politikere og top-embedsmænds syn på medierne, en konklusion, som bortset fra utilfredshed med for ringe dækning formentlig også gælder kommunerne, men næppe staten. Tilfredsheden må ikke mindst tilskrives, at de regionale aviser, som står tilbage efter 50 års avisdød, følger omnibus-principet og derfor (a) forsøger at undgå partipolitiske skævheder i det redaktionelle stof og (b) forsøger at give en vis dækning af amtet/amterne og alle kommuner i de nu geografisk meget store dækningsom-

råder. Dette sidste sker med begrænsede journalistiske ressourcer, så dækningen derfor får karakter af det klassiske referat, hvor de vigtigste kommunalpolitiske beslutninger på by- og amtsrådsmøder refereres. Dette referatets frirum opleves derimod sjældnere i den nationale politik, hvor den refererede journalistik er blevet meget sjælden eller helt forsvinder, således som eksempelvis Søllinge viser det i en analyse af finanslovsdækningen i 1965 og 1991 (Søllinge, 1992). Konklusionen for det nationale niveau er derfor konkret og generel utilfredshed, i modsætning til konklusionen om konkret tilfredshed og generel tilfredshed for amter og kommuner.

Konklusion

I betragtning af de ofte hørte beklagelser over mediernes problematiske magt og forvridning af den politiske debat, er dansk forskning i medier og deres betydning for politik bemærkelsesværdig begrænset. Den mediemæssige udvikling med skiftende teknologier og skiftende journalistiske principper er endt i en mediedækning, som er vidt forskellig på de tre politisk-administrative niveauer i Danmark, fra den mest intense dækning af staten og Folketinget, over en mellemposition for amterne, som dækkes af mange medier, men dog ofte med snævert fokus på sygehuspolitik, til en ofte ringe dækning af mange især små kommuner.

På trods af denne forskellige dækning er de journalistiske udvælgelseskriterier derimod påfaldende ens i vægtlægningen af enkeltsager, personer, det fejlslagne osv. Denne kritiske journalistik, suppleres i dækningen af amter og især kommuner ofte af en mere objektiv og refererende journalistik.

Hvilke faktorer påvirker balancen mellem refererende og kritisk journalistik? Hvad er konsekvensen for borgere, politikere og embedsmænd af forskellige afvejninger mellem refererende og kritisk journalistik? Er utilfredsheden eller måske tilfredsheden med medierne hos administrative og politiske ledere et problem? Det er blot tre blandt mange områder, som fortjener en forskningsmæssig indsats fra politologiske og forvaltningsmæssige forskningsmiljøer, og som forfølges inden for forskningsprojektet „Demokrati, lederskab og politik i danske amter“.

Medieudviklingen står ved begyndelsen af det 21. århundrede overfor fortsat forandring og udvikling. Eksempelvis gennem den teknologiske udvikling med sammensmeltning af medier via internettet eller journalistiske nybrud i den såkaldte New Journalism eller borger-journalistikken, hvor „alminde-

lige“ menneskers interesser og ikke de sædvanlige elitegrupperes interesser er udgangspunktet for den journalistiske indsats. Som tidligere vil samspillet mellem teknologi og journalistik få konsekvenser for mødet mellem politik og medier og vil med tiden forme en nye 6. fase i medieudviklingen.

Referencer

- Anderson, Lene, Rikke Berg og Poul Erik Moritzen (1996). Undersøgelse af kommunalbestyrelsesmedlemmer, Kommunalpolitiske Studier nr. 12/1996, Odense: Det Samfundsvidenskabelige Fakultet, Odense Universitet.
- Bille, Lars, Hans Jørgen Nielsen og Steen Sauerberg (1992). De uregerlige vælgere - valgkamp, medier og vælgere ved folketingsvalget 1990, København: Columbus.
- Bjerregaard, Ritt, Palle Simonsen, Mogens Bundgaard-Nielsen, Bo Smith og Michael Christiansen (1994). Ministeren. Vilkår for politisk ledelse, København: Spektrum.
- Buch Jensen, Roger og Annie Gaardsted Frandsen (1997). Mediestrukturen, medierne og vælgerne, pp. 154-166 i Jørgen Elklit og Roger Buch Jensen (red.). Kommunalvalg, Odense: Odense Universitetsforlag.
- Buch Jensen, Roger og Niels Ejersbo (1997). Demokrati, lederskab og politik i danske amter. Projektbeskrivelse, Kommunalpolitiske Studier nr. 15/1998, Odense: Det Samfundsvidenskabelige Fakultet, Odense Universitet.
- Buch Jensen, Roger, Niels Ejersbo og Jan H. Hermansen (1998). Svarfordeling fra undersøgelser af amtsrådsmedlemmer, Kommunalpolitiske Studier nr. 17/1998, Odense: Det Samfundsvidenskabelige Fakultet, Odense Universitet.
- Ejersbo, Niels og Roger Buch Jensen og Kasper Møller Hansen (1998). Svarfordelinger fra undersøgelser af embedsmænd i danske amter, Kommunalpolitiske Studier nr. 18/1998, Odense: Det Samfundsvidenskabelige Fakultet, Odense Universitet.
- Siune, Karen (1986). „Bestemmer TV valgresultatet?“, pp. 132-147 i Jørgen Elklit og Ole Tonsgaard (red.), Valg og vælgeradfærd. Studier i dansk politik, Århus: Politica.
- Siune, Karen (1992). „Mass Media and Their Agenda-Setting Function“, pp. 148-165 i Peter Gundelach og Karen Siune (eds.), From Voters to Participants. Essays in Honour of Ole Borre, Århus: Politica.
- Søllinge, Jette (1992). „Pressens dækning af finanslovsforligene 1965 og 1991“, pp. 325-339 i Jørgen Goul Andersen, Hans Jørgen Nielsen, Niels Thomsen og Jørgen Westerstahl m.fl., Vi og vore politikere, København: Spektrum.